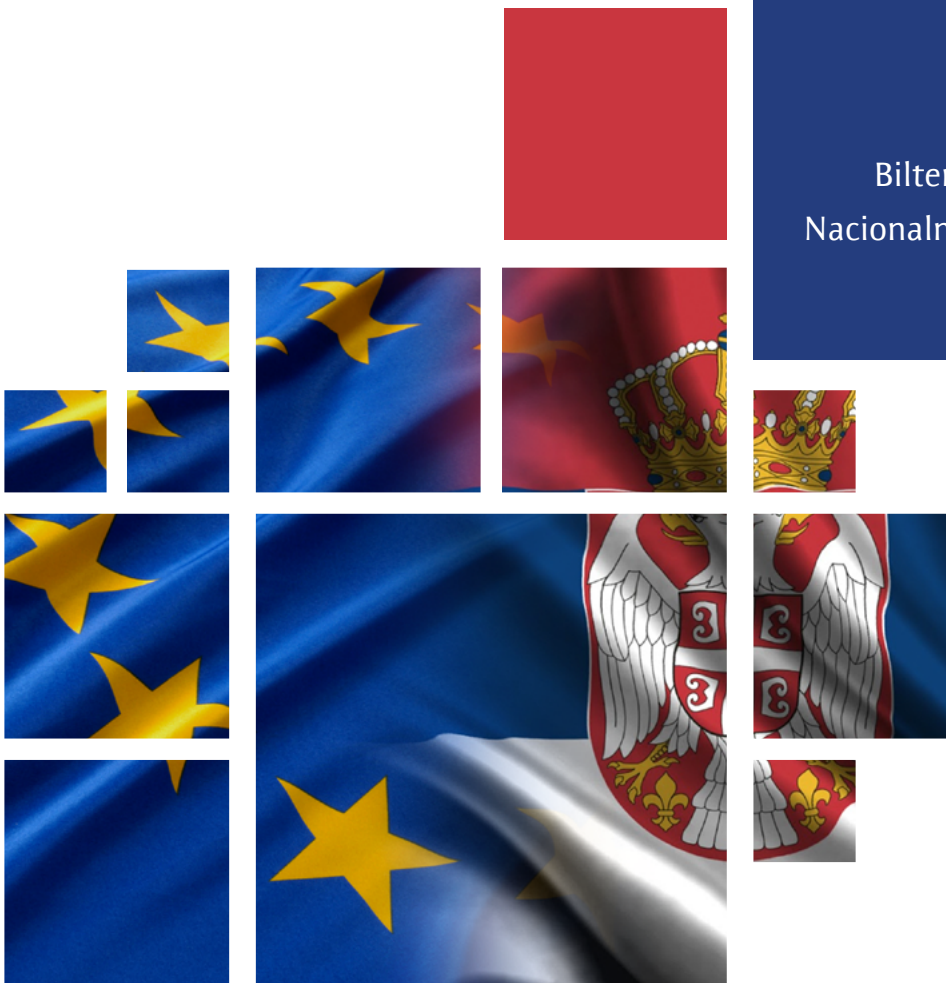

BILTEN RG 35

Bilten Radne grupe za Poglavlje 35
Nacionalnog konventa o Evropskoj uniji

NACIONALNI KONVENT

Nacionalni konvent o Evropskoj uniji predstavlja stalno telo u okviru kojeg se vodi tematski strukturirana debata predstavnika državne administracije, političkih partija, nevladinih organizacija, stručnjaka, privrede, sindikata i profesionalnih organizacija, o pristupanju Srbije Evropskoj uniji.

RADNA GRUPA 35

Cilj Radne Grupe za pregovaračko poglavlje 35 je da pomogne proces normalizacije odnosa i unapredi život građana Srbije i Kosova kroz zastupanje predloga praktičnih politika, konkretnih rešenja za implementaciju Briselskog sporazuma i kroz promociju vrednosti Evropske unije.

Radna grupa je otvorena za sve organizacije civilnog društva, profesionalna i akademska udruženja i pojedince-eksperte koji se bave ovom temom.

BEOGRAD I PRIŠTINA DALEKO OD „ZRELOSTI“? IZMEĐU TUKIDIDOVE ZAMKE I USPEŠNOG URAVNOTEŽAVANJA

dr Marko Dašić, viši istraživač
marko@cddri.rs

Kada strane u sporu uvide da su u bezizlaznoj situaciji, ušančene u raljama isključivo sopstvenih interesa i takvo stanje proizvodi srazmerno jednaku štetu i bol svima, onda govorimo o situaciji „zrelosti“ konflikta za rešavanje. Makar ako se oslonimo na opsežno teorijsko promišljanje Viliijama Cartmana (*William Zartman*). I ne samo teorijsko. Dokazivao je validnost ove pretpostavke na brojnim studijama slučajeva, poput Sinaja 1974, ili Jugozapadne Afrike i El Salvadora 1988. godine, propuštenim prilikama za pregovore na Kipru 2002. ili Karabahu 1994, ali i nekadašnjem permanentnom višedecenijskom odsustvu „zrelosti“ u Sudanu ili između Eritreje i Etiopije. Henri Kisindžer (*Henry Kissinger*) je bio sličnog mišljenja kada je govorio da krize ne bi trebalo rešavati kada su „hladne“, već kada postanu „tople“. Pomalo suprotno pregovaračkom zdravom

razumu utemeljenom na postepenoj izgradnji poverenja strana u sporu, potpunom miru na terenu, malim koracima i pojedinačnim uspesima koji će voditi sveobuhvatnom rešenju, ovaj pristup zasnovan na pozajmljenicama iz teorije javnog izbora i analize troškova i dobiti ipak ima osnova za razmatranje i u kontekstu pregovora Beograda i Prištine.

Strane u sporu bi trebalo da gaje najmanje dva zajednička sentimenta kako bismo mogli da govorimo o postojanju „zrelosti“. Prvo, moraju biti svesne egzistencije „uzajamno bolnog ćorsokaka“ (*Mutually Hurting Stalemate - MHS*) koji im onemogućava poimanje pobeđe u konfliktu i stavlja im u izgled nepopravljivu štetu ukoliko ne učine nešto u smeru iznalaženja rešenja. Drugo, trebalo bi da primetno iskažu postojanje svesti o mogućnosti pronalaska

„izlaza“ (*Way Out*). Ovaj koncept ukazuje na spremnost na ustupke, osećaj da se do rešenja zaista može doći. Otuda su percepcije i pravovremenost nužni sastojci svakog mirovnog poduhvata.

Teoretizacija zasnovana na opisanim konceptima nema kapacitet predviđanja, niti preskripcije. Njena uloga se iscrpljuje analizom elemenata koji čine situaciju „zrelom“ za pregovore, ne dajući mapu puta do rešenja. Međutim, imajući na umu opterećujuću subjektivnost koja zamagljuje i diplomatsko i istraživačko utvrđivanje činjenica, jasno je da zrelost, nažalost, najčešće identifikujemo *ex post facto*.

Umesto da razmišljamo o „zrelosti“, svojim delovanjem zvanični Beograd i Priština više motivišu na razgovore o bezbednosnoj dilemi. Ništa manje validnosti ne nedostaje ni tvrdnji da se slično ponašaju i treće, zainteresovane strane. Čini se da se kao nikada do sada nije toliko govorilo o naoružanju kojim se opskrbljuju Kosovske bezbednosne snage (KBS). Ne bez povoda. Premda je reč o bezbednosno osetljivim podacima o kojima se u javnosti uvek govori ograničeno, kupovina turskih dronova Bajraktar (TB-2) skrenula je pažnju javnosti na mogućnost ubrzane transformacije KBS u oružane snage nalik državnoj vojsci. Proces koji je započeo 2018. godine i čiji je završetak planiran za 10 godina, ubrzava se ovakvim, i sličnim akvizicijama u kojima aktivno učestvuju države koje zdušno podržavaju nezavisnost Kosova. Činila je to Nemačka prodajom lakog naoružanja, uz povremene probne balone u javnosti da se pregovara i o složenijim borbenim sistemima, Turska i, od nedavno, Sjedinjene Američke Države. Alarm povodom ove kupovine složenih sistema, što Bajraktar svakako jeste, signalizirao je vlastima u Beogradu, ali i široj javnosti da se prištinske institucije spremaju za samostalno bezbednosno delovanje, nezavisno od NATO bezbednosnog kišobrana. U novembru 2023. Prištinu posećuje i direktor turske kompanije Bajkar, dobavljač već pomenutih letelica što pothranjuje tezu da je posredi tek početak „trke u naoružanju“.

Međutim, javnosti u Srbiji je ponajviše parala uho potencijalna kupovina američkih protivtenkovskih raketa Džavelin (*Javelin*). Dosadašnje isporuke lakih oklopnih vozila „hamvi“, istih koje je i Srbija kupila za svoje oružane snage pre nekoliko meseci, nisu izazivale preveliko podozrenje povodom američke podrške KBS. Nekako su se lakše uklapale u opšte američko podupiranje kosovske nezavisnosti. O trebovanju Džavelin oružanog sistema saznalo se, javno, nakon sastanka predsednika Srbije sa ambasadorom SAD u Beogradu. Kod predsednika je ova vest proizvela razočaranje, u srpskoj zajednici strah, a u regionu neizvesnost. Upravo su to indikatori postojanja bezbednosne dileme. U međunarodnim odnosima države ne gaje ni poverenje, ni sigurnost kada je reč o naoružavanju drugih aktera. Prvo, nikada se ne može pouzdano utvrditi svrha, odnosno odbrambena ili ofanzivna namera jačanja vojnih kapaciteta. Drugo, posmatrajući takav razvoj događaja i same započinju slične procese u nameri snaženja sopstvenih kapaciteta. Na duži rok, trka u naoružanju krnji regionalnu stabilnost i uvećava šanse za izbijanje oružanog konflikta. Jezikom koncepata međunarodnih odnosa, raste potencijal da protagonisti bezbednosne dileme upadnu u „Tukididovu zamku“. Nekontrolisano jačanje jednog aktera, prvenstveno u vojnom pogledu, dovodi do straha kod snažnijeg takmaca i u krajnjoj instanci sukobljava revizionizam rastuće sile sa nastojanjem očuvanja status quo – a, sile koja je po svojoj ulozi, na neki način, vladajuća. Naravno, ova teza je testirana u radu američkog politikologa, Grejema Elisona (*Graham Allison*), prvenstveno na odnosima između velikih sila i uz uvažavanje uticaja isključivo strukturalnih elemenata međunarodnih odnosa. Primena na odnose Beograda i Prištine zahtevala bi znatno opširniju i skrupulozniju analizu te ovu površnu analogiju valja posmatrati samo kao misaoni eksperiment i epistemološko upozorenje kuda mogu započeti procesi (ne)nameravano odvesti.

Ni Srbija se ne ponaša u skladu sa teorijskim postavkama status quo sile. Respektabilni rast odbrambenog budžeta, naročito od 2016. godine,

doprineo je vidljivom poboljšanju kapaciteta oružanih snaga. I kada iz izjava kosovskog premijera zaključimo da je za vreme njegovog mandata udvostručena suma izdvojena za potrebe KBS i da prevazilazi 200 miliona, kako tek onda zvuči grubi proračun, zasnovan na podatku Balkanske bezbednosne mreže, da su srpska izdvajanja za odbranu u periodu 2015-2021. porasla za 70%, osim da je reč o potencijalnom revizionizmu i na drugoj strani. Iz perspektive političkih aktera u Prištini takvo ponašanje više nalikuje težnji ka ustanovljenju hegemonije i nužnosti da se drugi akteri tome suprotstave uravnotežavanjem. U Beogradu, osnaživanje odbrambenih potencijala je u direktnoj korelaciji sa proklamovanom vojnom neutralnošću. Dakle, baš kao i kada promišljamo da li su Beograd i Priština „teorijski zreli“ za pregovore, ponovo se nalazimo u zamci percepcija.

Stava smo da postoji svojevrsna ekvidistanca između, sa jedne strane, zrelosti za uspeh pregovora i, sa druge strane, upadanja u „Tukididovu zamku“ i izbijanja oružanog sukoba. Ma koliko se povremeno činilo, na osnovu retoričkih nastupa političkih predstavnika da ove mogućnosti opstaju na dnevnom redu, faktografija pothranjuje stavove da smo najbliži procesu uravnotežavanja. I to onom neoklasično-realističkom obliku nastojanja da se ustanovi ravnoteža interesa koje je u svojim radovima elaborirao Randal Šveler (*Randal Schweller*). Ne težeći na ovom mestu da se previše upuštamo u akademske rasprave, usvajamo Švelerovo razlikovanje strategija uravnotežavanja i svrstavanja uz jačeg. Akteri biraju prvu strategiju kada žele nešto da očuvaju, ili jednostavno, da opstanu, dok se uz snažnije sile svrstavaju onda kada teže ekspanziji, odnosno sticanju novih vrednosti. Premda je teško naslikati crno-belu sliku spoljnopolitičkog delovanja Beograda i Prištine, bliži smo mišljenju da je u oba slučaja posredi strategija uravnotežavanja jer su oba aktera spremna da plate višu cenu za očuvanje vrednosti, negoli za njihovo proširenje. Naravno, onako kako ih one poimaju u sopstvenom strateškom mišljenju.

Još je zanimljivije Švelerovo bekstvo iz antropomorfizacije međunarodnih odnosa i dodeljivanje životinjskih uloga njihovim akterima. Gde se naši protagonisti nalaze u podeli između lavova, jaganjaca, šakala i vukova? Šakale je opisivao kao nezadovoljene sile koje, uprkos neostvarenim interesima, a zahvaljujući svesti o ograničenim kapacitetima, umeju da, makar privremeno, obuzdaju svoje ciljeve. Naravno, sve vreme težeći da uvećaju svoju moć, uz spremnost za plaćanje visoke cene za očuvanje vitalnih vrednosti. Rekli bismo da je delovanje Srbije najbliže ovoj ulozi. Na drugoj strani su jaganjci, nespremni za velike žrtve, ali čvrsto oslonjeni na odabranog zaštitnika. Na prvi pogled, to bi bilo adekvatno objašnjenje delovanja prištinskih institucija. Međutim, ne tako retko приметne su primese ponašanja vukova, odnosno spremnosti za preuzimanje ogromnih rizika za poboljšanje pozicije u međunarodnim odnosima, odnosno sticanja znatno viših od posedovanih vrednosti. Naoružavanje KBS se može posmatrati upravo u kontekstu težnje da se iz jagnjeće kože pređe u vučje krzno.

Ovaj tekst je za svoj cilj postavio makar trenutno izmeštanje iz svakodnevnog diskursa i nastojanje da se politička i bezbednosna dinamika regiona smeste u okvire teorijskih koncepata međunarodnih odnosa, uvažavajući sve nedostatke i prednosti koje takav pristup u pisanju kratkih formi nudi. Uz sve iskazane nedoumice, ipak se može sa izvesnim stepenom sigurnosti zaključiti jedno: realisti su u pravu kada tvrde da će se uravnotežavanjem suzbijati pretnja ustanovljenja hegemonije, nezavisno od toga na kojoj strani ta težnja izvire.

DIJALOG U PERCEPCIJI JAVNOSTI: IZMEĐU ODBOJNOSTI I NUŽNOSTI

Senad Šabović, Senior Advisor
Senad.SABOVIC@eip.org

Dijalog o normalizaciji odnosa Srbije i Kosova traje od 2011. godine. Mnogo toga je urađeno tokom godina na raznim poljima - od rešavanja konkretnih problema građana do stabilizacije međuetničkih odnosa na severu i opšte stabilizacije međuetničkih odnosa, uz paralelno ispunjavanje nekih od ključnih međunarodnih (evropskih) težnji obe strane. Skoro sve ovo vreme, međunarodni zvaničnici i diplomate naglašavaju da je dijalog o normalizaciji centralni put za dalje napredovanje Srbije i Kosova u evropsku i evroatlantsku porodicu. Zvanična politika i Prištine i Beograda usmerena je ka evroatlantskim, odnosno evropskim integracijama. Dijalog se inače vodi na osnovu rezolucije Generalne Skupštine Ujedinjenih nacija, usvojenoj *jednoglasno* 2010. godine. Ako je sve to tako, zašto je onda ovaj proces skoro jednako nepopularan u kosovskom i u srpskom društvu?

Osim uprošćenog odgovora da Balkanci jednostavno ne vole dijaloge i sve sto uz njih ide (razumevanje,

popuštanje, kompromis), u problematiku se mora ući dublje i konkretnije. Shodno tome, da bi se bolje razumelo zašto su ljudi na Kosovu i u Srbiji već godinama – mnogo pre Banjske i poslednjih događanja – negativno nastrojeni prema dijalogu o normalizaciji, Evropski institut za mir (eip.org) je tokom 2023. godine sproveo projekat tokom kojeg je urađeno detaljnije istraživanje percepcije građana o dijalogu. Projekat je podržao italijanski program *Bando Balcani*. Od aprila do avgusta 2023. godine, EIP je organizovao seriju radionica na Kosovu i u Srbiji kako bi stekli bolju sliku procesa dijaloga o normalizaciji i razumeli šta šire društvo misli o ključnim aspektima dijaloga. Institut je imao značajnu podršku Nove socijalne inicijative (NSI), jedne od vodećih nevladinih organizacija sa Kosova sa dobro razvijenom mrežom kontakata. Akcenat je stavljen na široku društvenu zastupljenost, kako u smislu prikupljanja mišljenja širih društvenih segmenata, tako i onih segmenata društva izvan glavnih gradova.

Na radionicama su bili stručnjaci i civilno društvo koje prati dijalog, kao i predstavnici mladih, grupa za rodnu ravnopravnost, medija, akademske zajednice, pravnih stručnjaka, poslovne zajednice i radnika u kulturi. Kao dodatni kriterijum pri odabiru učesnika gledalo se da li imaju neki oblik interakcije sa drugom stranom i/ili opštu zainteresovanost za dijalog. Važno je napomenuti da su radionice bile osmišljene kako bi se dobili odgovori koji predstavljaju razmišljanje šireg segmenta društva, a ne pojedinačnih učesnika, te stoga navedene nalaze istraživanja treba razumeti u tom kontekstu.

Neki od opštih zaključaka iz diskusija, koji su primenljivi na obe strane, uključuju:

1. Prisutan je snažan nivo razočaranja u vezi sa procesom, jer već dugo traje i nije dovršen; postoji osećaj da se ciljevi stalno menjaju, kao i da strane imaju suprotstavljena viđenja o tome šta bi dijalogom trebalo postignuti (tehnička pitanja naspram učvršćivanja kosovske državnosti); prisutno je i čvrsto uverenje u nepravilnost procesa koje proizlazi iz tumačenja neodgovornosti druge strane i činjenice da treća strana (međunarodna zajednica/EU) tu neodgovornost ne preispituje.

2. Rasprostranjeno je i nezadovoljstvo striktnim posredničkim pristupom treće strane - pre svega EU, ali i šire međunarodne zajednice. Osnovni utisak je da je dijalog nametnut međunarodnim insistiranjem - umesto da on ima jasno vidljivu, suštinsku svrhu prihvatljivu za obe strane. I zato se očekuje da će treća strana delovati kao žiri ili sudija, a ne kao samo pružalac dobrih usluga.

3. Još jedna važna karakteristika je nedostatak informacija o tome šta je predmet dijaloga. Rasprostranjeni su, i često ponavljani, prigovori na nedostatak transparentnosti procesa. Ovo je bilo posebno izraženo na radionicama u Srbiji. Učesnici na Kosovu su prepoznali bolji pristup informacijama, ali su ipak osećali nedovoljnu informisanost o suštini. Nedostatak informacija o dijalogu smatra se donekle

prirodnim, ali se vidi i kao nešto što politička klasa ili podstiče ili ne želi nužno da promeni.

4. Možda najznačajniji opšti zaključak radionica jeste da, uprkos snažnoj kritici, postoji saglasnost da je bolje imati dijalog nego ga nemati. Takođe, duboko nezadovoljstvo čiji su koreni u dominantnim zabludama nije nepromenljivo: na osnovu informacija dobijenih na radionicama, učesnici su korigovali svoje stavove. Zato možemo pretpostaviti da bi se, uz odgovarajući pristup informisanja javnosti, i stav javnosti mogao korigovati.

Osim opštih, zajedničkih stavova, identifikovali smo i određen broj percepcija karakterističnih za svaku stranu ponaosob.

Što se tiče radionica u Srbiji (i donekle radionice u Severnoj Mitrovici), dominantna mišljenja uključuju sledeće:

- Informacije o procesu su izuzetno ograničene, i ovo izgleda kao svesna i namerna strategija vlasti. Konstantno izveštavanje o patnjama Srba na Kosovu je prateća karakteristika.
- Kosovska strana je previše fokusirana na 'statusno pitanje' i malo brine o 'praktičnim' pitanjima; Kosovo je u ovom procesu isključivo da bi potvrdilo svoju državnost.
- Implementacija je velika briga. Društvena klima nije pogodna za dijalog i ustupke koji se zahtevaju, zbog negativnog javnog narativa i osećaja krajnje nelagodnosti Srba na Kosovu.
- Uverenje da druga strana ne ispunjava svoje obaveze i da treća strana - EU - neadekvatno reaguje je snažno prisutno.
- Proces nije usmeren prema potrebama običnih građana, već ga vode geopolitički ciljevi. Doprinos civilnog društva je nedovoljan, a organizacije koje se trude da uspostave most sa kosovskim Albancima,

poput omladinskih nevladinih organizacija, se često izopštavaju ili čak javno sramote i napadaju.

- U poslednjem sporazumu (februar/mart 2023.) pitanje pristupa Kosova međunarodnim organizacijama je ključni problem. Članstvo Kosova u UN je glavna tema koja se vidi kao ekvivalent priznavanju državnosti Kosova.

- Priznaje se da Zapad prvi put iskazuje kritiku prema Prištini, ali postoji snažan skepticizam u vezi sa tim da li će ta kritika biti konkretno ispraćena.

- Zajednica opština sa srpskom većinom (ZSO) i Srpska pravoslavna crkva (SPC) su tematski prioriteti. Oni su ključni za dobrobit kosovskih Srba, i ne bi ih trebalo prepustiti direktnoj volji kosovskih institucija; neophodan je određeni nivo institucionalne odvojenosti.

Što se tiče Kosova, dominantna su sledeća mišljenja:

- 'Istorijsko' fokusiranje na tehnička pitanja nije bilo dobrodošlo. Procesu nedostaje fokus na pravu nagradu za Kosovo, učvršćivanje državnosti i evroatlantske ambicije.

- Ponavljaju se prigovori zbog nedostatka primene prošlih/tehničkih sporazuma. Podrazumeva se, a često i eksplicitno izražava, argument da Srbija prolazi nekažnjeno za neispunjavanje svojih obaveza.

- Prethodne dve tačke (ali i tehnički nevezano pitanje vizne liberalizacije) dovele su do opšteg urušavanja poverenja u proces i, što je još važnije, u poverenje u EU kao posrednika i uopšte u namere EU.

- Doprinos građana i civilnog društva procesu smatra se potpuno nepostojećim.

- Javno dostupne informacije su izuzetno ograničene. Količina informacija o suštinskim pitanjima očekivano je veća nego u Srbiji, ali mišljenja o tematskim pitanjima su pod snažnim uticajem rasprostranjenih zabluda.

- Što se tiče poslednjeg sporazuma (o Putu ka normalizaciji, februar/mart 2023.) mišljenja uglavnom odražavaju opšti stav prema procesu. Sveukupno, smatra se pozitivnim i neophodnim, kao i da bi unapredio situacija na Kosovu ukoliko bi bilo potpuno implementiran. Međutim, postoji snažna doza skepticizma u vezi sa njegovom primenom, i sa tim povezan utisak o neaktivnosti i izostanku odgovora EU.

- Još jedno čvrsto uverenje, koje ima neposredne i šire implikacije na dijalog, jeste da srpska zajednica već ima prekomerna prava na Kosovu. Ovim uverenjem se preispituje potreba za dodatnim institucionalnim mehanizmima za tu zajednicu. Izražen je i argument da se srpska zajednica uglavnom nije odazvala ostvarenim pravima na Kosovu do sada, i da želja za novim pravima nije zbog želje za integracijom u kosovsko društvo i institucije već da bi se ostvarilo *pravo da se ne integriše*.

- ZSO je očekivano glavna tačka zabrinutosti, pri čemu su stavovi odražavali ključne negativne percepcije koje su se mogle čuti poslednjih godina: da može postati izvršna, time paralizujući Kosovo stvaranjem situacije slične Republici Srpskoj, a sve to je podržano jakim zabludom da je kosovski Ustavni sud ZSO proglasio neustavnom. Međutim, stavovi ne ukazuju na odbacivanje *a priori*. Dublja diskusija dovela je do balansiranja stavova, na primer, kada je odluka Ustavnog suda o ZSO ispravno predstavljena, ova zabluda je razobličena. U konačnici, ključni zahtev je za ustavnošću ZSO u okviru nepromenjenog kosovskog pravnog sistema.

Dijalog o normalizaciji zaista je duboko nepopularan. Ipak, on predstavlja značajan deo međunarodnih aspiracija obe strane i ostaje jedini mehanizam za izbegavanje sukoba. Rad na omogućavanju njegove šanse za uspeh stoga je ključan, a suočavanje s popularnim nezadovoljstvom jedan je od stubova ovog napora. Analiziranje dominantnih nalaza predstavljenih u tekstu može nam pružiti smernice o

tome kako poboljšati društvenu klimu dijaloga. Neki od predloga mogu uključiti:

- EU i međunarodna zajednica koja podržava tok dijaloga trebalo bi da unaprede sistem za sprovođenje obaveza iz dijaloga. Poboljšani implementacijski mehanizmi trebalo bi da budu unapred definisani kako bi mogli da odmah odgovore na svaki nedostatak ispunjavanja obaveza, pre nego što se krizne situacije dogode na terenu. Ovo bi istovremeno rešilo i snažno uverenje da je druga strana neodgovorna, a da je nekažnjena, čime bi se ojačao osećaj pravičnosti i opšte saglasnosti.

- Opšti osećaj pravičnosti i poboljšana javna percepcija bi se postigli i objavljivanjem potpune slike dosadašnjih propusta u primeni prošlih sporazuma i novih obaveza iz Puta ka Normalizaciji, uključujući detaljne informacije o strani odgovornoj za datu prazninu u primeni.

- Sve ovo takođe bi odgovorilo na poziv javnosti da EU ima autoritativniju arbitražnu ulogu, i pomoglo bi da se ublaži duboko ukorenjeno uverenje obe strane da je druga strana ta koja ne ispunjava svoje obaveze.

- Takođe bi trebalo obezbediti snažnu i kontinuiranu komponentu javnog informisanja od strane EU posrednika, međunarodnih podržavaoca i njihovih partnera iz civilnog društva, s kontinuiranim istraživanjem javnog mnjenja i ciljanim porukama kako bi se raščlanile zablude i rešio nedostatak informacija. EU i civilno društvo trebalo bi da učine više da dođu do javnosti sa tačnim informacijama o dijalogu, čime bi se smanjilo oslanjanje javnosti na dominantne negativne narative.

- Na kraju, civilno društvo takođe treba da stvori strukture po meri koje će podržati proces i pružiti nezavisnu analizu, ponuditi nova rešenja za neispunjene obaveze i raditi sa građanima na pružanju odgovarajućih informacija i olakšavanju njihovog učešća u procesu.

Kao nezavisna organizacija, Evropski institut za mir trenutno gradi sinergije sa akterima civilnog društva Srbije i Kosova kako bi dali svoj doprinos ovim ciljevima.

RG NKEU za Poglavlje 35 nastavlja da jača saradnju sa medijima

RG NKEU za Poglavlje 35 je 16. januara 2024. godine organizovala radni doručak sa novinarima.

Na sastanku su najpre predstavljeni dosadašnji rezultati i budući planovi Radne grupe za Poglavlje 35. Potom se govorilo o aktuelnim temama u okviru Poglavlja 35 i procesu normalizacije odnosa Beograda i Prištine, kao i o tome šta možemo očekivati u budućnosti. Posebna pažnja je bila posvećena problemima sa kojima se suočava srpska zajednica na Kosovu, kao što su pitanja imovine, dobijanje ličnih dokumenata, pitanje uspostavljanja Zajednice srpskih opština. Takođe, govorilo se o reagovanju međunarodne zajednice i njihovim potencijalnim rešenjima za normalizaciju odnosa Beograda i Prištine.

Ovi radni sastanci su prilika za dalje jačanje odnosa medija i OCD, članice RG NKEU za Poglavlje 35, podsticanje dijaloga, kao i za uspostavljanje ili unapređenje saradnje u pogledu rada na pitanjima iz Poglavlja 35.

Sastanak je organizovan u okviru projekta u okviru projekta "Podrška praćenju napretka u Poglavlju 35" koji realizuje INTER a finansijski podržava Švedska u okviru programa Beogradske otvorene škole „Civilno društvo za unapređenje pristupanja Srbije Evropskoj uniji – Europe ASAP“.

ACDC: Debata o zaštiti ljudskih prava na Kosovu

Uoči Dana ljudskih prava, NVO ACDC i AKTIV organizovale su debatu o zaštiti ljudskih prava na Kosovu kako bi istakle izazove, probleme i kršenja s kojima se suočavaju nevećinske zajednice.

Interaktivnom debatom između lokalne zajednice, novinara i predstavnika Institucije Ombudsmana cilj je bio ukazati na specifične probleme, podstaknuti razumevanje i saradnju u cilju poboljšanja i zaštite ljudskih prava u četiri opštine na severu Kosova.

Tokom debate, govorilo se o ozbiljnim kršenjima ljudskih prava na severu Kosova, prisustvu specijalnih jedinica, bezbednosti, zabrani ulaska srpske štampe na Kosovo, kao i mnogim drugim pitanjima s kojima se nevećinske zajednice suočavaju. Osim toga, istaknuto je i pitanje hapšenja bez poštovanja prava na pretpostavku nevinosti. Takva hapšenja smatraju se ozbiljnim kršenjem građanskih prava, a tokom debate naglašena je potreba za poštovanjem osnovnih pravnih principa i prava pojedinca tokom pravosudnih procesa.

Debata je ukazala na brojne izazove vezane za ljudska prava na Kosovu, a učešće različitih aktera naglašava potrebu za daljnjim naporima u ostvarivanju i zaštiti ovih prava.

Više o debati je dostupno na [linku](#).

U Biltenu Radne grupe NKEU za Poglavlje 35 se iznose stavovi o pregovorima između Beograda i Prištine, prednostima i posledicama ponuđenih rešenja na stanje demokratije i društva u Srbiji, položaj i zaštitu etničkih zajednica na Kosovu, regionalnu stabilnost i pomirenje, Evropske integracije Srbije i druge važne teme od interesa za razvoj našeg društva. U biltenu se objavljuju tekstovi i stavovi članica Radne grupe, ali se daje mogućnost i drugim društvenim i političkim akterima da iznesu svoje stavove po pitanjima od značaja za Poglavlje 35. Bilten se objavljuje jednom mesečno, distribuirana se putem elektronske pošte, i može da se preuzme sa internet stranice Nacionalnog konventa o Evropskoj uniji, kao i sa stranice Instituta za teritorijalni ekonomski razvoj (InTER) koji koordinira radom Radne grupe za Poglavlje 35 i uređuje sadržaj biltena.

BILTEN RADNE GRUPE NACIONALNOG KONVENTA O EVROPSKOJ UNIJU ZA POGLAVLJE 35

Broj 58 (decembar 2023.)

poglavlje35@regionalnirazvoj.org

www.eukonvent.org

www.regionalnirazvoj.org

Ova publikacija je nastala u okviru projekta „Civilno društvo za unapređenje pristupanja Srbije Evropskoj uniji – Europe ASAP“ koji InTER realizuje u partnerstvu sa Beogradskom otvorenom školom i uz podršku Švedske. Stavovi i mišljenja autora izneta u ovoj publikaciji ne predstavljaju nužno i mišljenje partnera i donatora.